

แนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น

Guidelines for the Management of the Relics Route for Cultural Tourism in the Khon Kaen Province

พระสุนัยเมธ ศรีประยา¹, สมคิด สุขเอิบ²
Sunaimet Seepraya¹, Somkhit Suk-Erb²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยววัดพระธาตุเจดีย์ 3) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเส้นทางสายพระธาตุจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ตั้งและสภาพแวดล้อม รูปแบบและโครงสร้างของพระธาตุเจดีย์อันนำไปสู่เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสายพระธาตุจังหวัดขอนแก่น งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยแบบเจาะจง จำนวน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอน้ำพองและอำเภอกระนวน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนา ดูแล จัดการบริหารและส่งเสริมวัดและพระธาตุเจดีย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ 1) ภาครัฐ ได้แก่ วัฒนธรรมอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี 2) ภาคชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน ประกอบด้วยเจ้าอาวาส นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ราชการที่มีส่วนข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน ประกอบด้วย พ่อค้า แม่ค้า เจ้าของร้านค้า เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบ 1) การศึกษาประวัติความเป็นมาและมูลเหตุของการสร้างพระธาตุ เพื่อเป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและอัฐิธาตุของพระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้าตลอดจนอัฐิธาตุของเกจิอาจารย์ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ให้ผู้คนได้สักการะกราบไหว้ปรารถนาปวารณาตนเข้าสู่พระนิพพานในอนาคตกาลเบื้องหน้า ส่วนพระธาตุองค์อื่นที่สร้างขึ้นมาใน

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master's degree students cultural sciences, Mahasarakham University

² Faculty of Fine Arts and Cultural Science, Mahasarakham University

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author)

ยุคหลังก็ล้วนแล้วแต่มีจุดประสงค์เดียวกัน คือเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้และประกาศศาสนาเพื่อให้เกิดที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน 2) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาส่วนมากคือขาดการบริหารจัดการที่ถูกต้องและโดยภาพรวมของทุกวัดคือไม่ได้มีการวางแผนร่วมกันทั้งด้านการท่องเที่ยวและการรองรับผู้เข้ามาเยี่ยมชม 3) การศึกษา ด้านแนวทางการบริหารจัดการ สถานที่ท่องเที่ยววัดพระธาตุเจดีย์ สภาพการจัดการท่องเที่ยวของวัดที่อยู่ภายในตัวอำเภอเมืองขอนแก่นนั้นมีสภาพที่ใกล้เคียงกันคือวัดมีสภาพการจัดการด้านกายภาพโดยภาพรวมดี มีความสงบ ร่มเย็น ร่มรื่น สะอาด ควรแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม และทำบุญรักษาศีลเจริญจิตภาวนารักษาความสะอาดห้องสุขา การจัดระเบียบร้านค้าต่างๆ มีประสิทธิภาพ สถานที่จอดรถสามารถรองรับพุทธศาสนิกชนได้อย่างเพียงพอ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ เส้นทางสายพระธาตุ การท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to 1) study the history of Phra That Chedi in Khon Kaen Province. 2) Study the current condition and management problems of Wat Phra That Chedi Temple. 3) Study the guidelines for the management of cultural attractions on the Phra That route, Khon Kaen Province.

Which has a history Location and environment Form and structure of Phra That Chedi leading to the cultural tourism route of Phra That Chedi in Khon Kaen Province This research is a qualitative research on culture. The researcher has collected data from related research papers.

And collecting data in the field The researcher defined 3 specific research areas, consisting of Muang District, Nam Phong District and Kranuan District. The researcher selected a specific sample group. which has a role in the development, supervision, management and promotion of temples and Phra That Chedi as cultural attractions consisted of knowledge groups 1) government sectors, namely district culture President of Sub-district Administrative Organization, Mayor 2) Community sector, namely village headman, village philosopher, community leader, local leader 3) groups of practitioners, 10 each, totaling 30 people, consisting of abbots, tourists Government officials involved in tourism 3 groups of general people, 10 people each, totaling 30 people, consisting of merchants, shopkeepers, shop owners To inquire about the guidelines for the management of the relics route for cultural tourism. Khon Kaen Province

The results of the research revealed the history and cause of the creation of the relics. This is to enshrine the relics of the Lord Buddha and the relics of the Arahants, the

disciples of the Buddha, as well as the relics of the great masters. which was built to be a place for people to worship and wish to enter Nirvana in the future The other relics that were built in the era The latter all have the same purpose. is to commemorate the virtues of the Lord Buddha who attained enlightenment and preached religion in order to anchor the minds of Buddhists The current condition and most of the problems are the lack of proper management and the overall view of the temple is that there is no common direction for both tourism and visitor support. Management guidelines Attractions at Wat Phra That Chedi The tourism management conditions of the temples within Mueang Khon Kaen District are similar, which is that the temples have good overall physical management conditions, are peaceful, cool, shady, clean, suitable for practicing dharma. and make merit, keep the precepts, develop the mind and pray keep the toilet clean Efficient organization of various stores Parking spaces can accommodate Buddhists sufficiently.

Keywords: management, relics, tourism

บทนำ

การบรรจุพระบรมธาตุ หรือ พระธาตุลงในสถูปเจดีย์เป็นธรรมเนียมที่กระทำกับอัฐิธาตุของบุคคล สำคัญมีมาก่อนพุทธกาล ในพุทธศาสนามีคติการสร้างพระธาตุเจดีย์ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อใช้บรรจุพระบรมธาตุ นั่นคือพระธาตุตั้งแต่พระเจ้าอโศกแจกพระบรมธาตุเป็นต้นมา ระยะเวลาพระบรมธาตุ และ พระธาตุจะถูกบรรจุ ไว้ในกล่อง และประดิษฐานในสถูปเจดีย์ บางครั้งเรียกว่า “ธาตุครรถ” หรือ “ครรถธาตุ” ต่อมาได้มีการบรรจุ พระบรมธาตุภายในสถูปจำลองครอบกันเป็นชั้นๆ และประดิษฐานในสถูปเจดีย์ใหญ่อีกที พร้อมกับฝังลงในดินลึก ลงมาจากระดับโดมสถูป ทำเป็นห้องหรือกรุเฉพาะ ในระยะหลังเนื่องจากความสำคัญของพระบรมธาตุมีบทบาทหน้าที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาและการเมือง การปกครอง อย่างลึกซึ้ง คติการสร้างพระธาตุเจดีย์เพื่อ บรรจุพระบรมธาตุ พระธาตุ

รวมทั้งสิ่งที่เชื่อว่าเป็น พระบรมธาตุ จึงแพร่หลายไปทั่วรัฐหรือเมืองต่างๆ โดยเฉพาะ ชุมชนที่เน้นความสำคัญของศาสนาเป็นใหญ่ (Theocratic State) ถือเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าตามนิยามเรื่อง พระวรกาย ของพระพุทธเจ้าในพุทธศาสนา นิกายหินยาน (เถรวาท) พระธาตุเจดีย์จึงมีความสำคัญ ในฐานะเป็น สัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า ในระดับต่างๆ และการดำรงอยู่ของพระองค์

ประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมมาจากพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ทั้งทางด้าน คุณธรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว จิตใจ มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อแสดงความที่ตนนั้นนับถือพระพุทธศาสนา บางที่ได้แสดงความเคารพศรัทธาศาสนาโดยสร้างพระสถูปเจดีย์ และนำพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์มาประดิษฐานในพระสถูปเจดีย์ ซึ่งมีการสันนิษฐานว่าพระปฐมเจดีย์เป็นพระธาตุแรกที่มี การสร้างขึ้นในประเทศไทยและได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ในยุคต่อมาได้มีการสร้างพระธาตุขึ้น ในหลายที่ เช่น พระบรมธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระบรมบรรพต (ภูเขาทอง) กรุงเทพมหานคร พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นต้นปัจจุบันวัดมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม คือเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประเภทศาสนสถานที่สำคัญประเภทหนึ่ง ซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม และความเจริญของชาติ ที่สามารถย้อนกลับได้ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาทางวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยววัดเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มาเพื่อหาความรู้และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในทางกลับกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดก็มีมากขึ้นด้วย เช่น ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการละเลยวัฒนธรรมอันพึงประสงค์ เช่น การแต่งกาย การขึ้นปีนปายไปบนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือการล่องล่ำไปในเขตหวงห้าม และด้านกายภาพและการจัดบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น (สุนิสฐา ฐานพรอนันต์, 2540: 2-5)

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรม ที่ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และการเกิดการกระจายรายได้อย่างมาก สามารถนำเงินตราเข้าสู่ประเทศเป็นรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบ

กับสินค้าส่งออกสำคัญที่ทำรายได้เข้าสู่ประเทศ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการหมุนเวียน และการกระจายรายได้ ออกสู่ท้องถิ่นต่างๆ อย่างแท้จริงก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ ในท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และอื่นๆ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพขึ้นอย่าง กว้างขวาง และแก้ปัญหาการว่างงานได้ การท่องเที่ยวนอกจากจะมีบทบาททางเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ทำให้เกิดความเป็นมิตรและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการสร้างความเจริญให้แก่สังคมประชาชาติอีกทางหนึ่ง (ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ, 2529: 3)

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเนื่องจากนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงความต้องการจากการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหรือพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ลายเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นประสบการณ์โดยตรงโดยการเข้าไปเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของสังคมที่ตนไปท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยมีความได้เปรียบจากการมีวัดอุทิศทางทรัพยากรการท่องเที่ยวมากมาย มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเกิดจากวิถีชีวิตและศาสนาของคนไทย ทั้งนี้คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับศาสนาพุทธ จึงมีการสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ เพื่อปฏิบัติกรรมทางศาสนา ประเพณีประจำท้องถิ่นตามวันสำคัญทางพุทธศาสนา ตลอดจนศิลปกรรมจำนวนมาก (มณีวรรณ วัฒนีม, 2546: 5-9) ในส่วนของการท่องเที่ยว ปัจจุบันกล่าวได้ว่า วัดในพุทธศาสนา

เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรมและเทคโนโลยีของ ชนชาติ อันเป็นแหล่งรวมที่สามารถศึกษาย้อน กลับได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความ เป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐาน ของชุมชนนอกจากนี้วัด บางแห่งยังเป็นทรัพยากร การท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม ที่สวยงาม สงบสันโดษ ตามลักษณะของพระพุทธ ศาสนา จังหวัดขอนแก่นมีวัดที่มีพระธาตุที่สร้าง มาตั้งแต่สมัยโบราณและสร้างขึ้นในสมัยหลัง วัด พระธาตุเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจรวมไป ถึงการพัฒนาศักยภาพวัดด้านศิลปกรรมและ องค์กรประกอบที่สามารถดึงดูดผู้คน พระอธิการ สุพจน์ ศรีปัญญา (2552: 5) วัดมีโบราณสถาน และโบราณวัตถุ เช่น เกี่ยวกับพระพุทธรูปที่เก่า แก่โบราณที่ชาวบ้านนับถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ตาม คติความเชื่อแต่เก่าซึ่งถือได้ว่าเป็นความเชื่อที่มี แบบแผนและอีกประการหนึ่งคือการมีกิจกรรม เด่นในสมัยโบราณจนถึงปัจจุบันจะต้องมีพิธีกรรม ต่าง ๆ ตามมานั้นก็คือกลุ่มชนตามชนบทจะมี พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การเทศน์มหาชาติในเดือน สาม เป็นต้น สภาวะสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้อยู่ใน สภาพธรรมชาติ สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐาน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้นำประเด็นด้าน การจัดการพัฒนาศักยภาพวัดไว้ 7 แห่ง การวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ความเป็นมาพระธาตุเจดีย์ตลอดถึงสภาพปัจจุบัน และแนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสาย พระธาตุ เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และจัด ทำเส้นทางสายพระธาตุขึ้นเพื่อให้ผู้ที่สนใจในการ ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้มีความสะดวกในการ เดินทางมากขึ้น โดยยึดเอาพระธาตุที่อยู่ในเขต 3 อำเภอในจังหวัดขอนแก่น ที่มีเส้นทางเชื่อมถึงกัน

อย่างสะดวก ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอ น้ำพอง อำเภอกระนวน ประกอบด้วยพระธาตุ 7 แห่ง คือ พระธาตุนครเดิม พระมหาธาตุราช มัชฌิมาเฉลิมพระเกียรติ พระมหาธาตุแก่นนคร อนุสรณ์สาธุน พระมหารัตนเจดีย์ศรีไตรโลกธาตุ พระมหาเจดีย์ศรีวิจิตรการ พระธุดงค์เจดีย์ และ พระธาตุขามแก่น ว่ามีปัจจัยด้านใดที่มีส่วนทำให้ เกิดความสำเร็จในการบริหารพัฒนาศักยภาพวัด เพื่อแนวทางการบริหารจัดการสถานท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์ จังหวัดขอนแก่น
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหาร จัดการสถานที่ท่องเที่ยววัดพระธาตุเจดีย์
3. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเส้นทางสายพระธาตุ จังหวัด

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ด้านเนื้อหาในเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการ เส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น โดยมีขอบเขตของ การวิจัย ประกอบด้วย

1. เนื้อหาการวิจัย

- 1.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์ที่ปรากฏในพระพุทธ ศาสนา
- 1.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการพระธาตุเจดีย์

1.3 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสายพระธาตุ เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. ระยะเวลาในการวิจัย

ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2563 ถึงเดือนธันวาคม 2564

3. วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ทำการบันทึกข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมาจัดกระทำข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามด้านข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

4. พื้นที่การวิจัย

การศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสายพระธาตุทางวัฒนธรรม ของจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยแบบเจาะจง จำนวน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอน้ำพอง และอำเภอกระนวน ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่การวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่พระธาตุเจดีย์ที่สำคัญของจังหวัดขอนแก่นเชื่อมต่อไปในเส้นทางเดียวกัน ทำให้ง่ายต่อการเดินทางไปกราบสักการะและมีพระธาตุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

ของพระพุทธรูปศาสนาที่เชื่อมโยงไปยังพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม นั่นคือ พระธาตุขามแก่น ซึ่งเป็นพระธาตุที่สำคัญประจำจังหวัดขอนแก่น

4.2 เป็นพื้นที่ที่มีพระธาตุเจดีย์ที่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

พระธาตุเจดีย์ที่มีในพื้นที่การวิจัยประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองขอนแก่น

1.1 พระธาตุนครเดิม วัดธาตุ พระอารามหลวง

1.2 พระมหาธาตุราชมัชฌิมา เณลินพระเกียรติ วัดกลาง

1.3 พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน (เจดีย์ 9 ชั้น) วัดหนองแวง พระอารามหลวง

1.4 พระมหาเจดีย์ศรีไตรโลกธาตุ วัดทุ่งเศรษฐี

2. อำเภอน้ำพอง

2.1 พระธาตุขามแก่น วัดเจติยภูมิ

2.2 พระธาตุตั้งคเจดีย์ วัดถ้ำผาแดงผานิมิต

3. อำเภอกระนวน

3.1 พระมหาเจดีย์ศรีวิจิตรการ วัดป่าจันทร์มณี (ภูกระแต)

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอน้ำพอง อำเภอกระนวน และนักท่องเที่ยวที่มีโอกาสเข้ามาทำบุญกราบสักการะพระธาตุเจดีย์

5.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 80 คน เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้เลือก

กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนา ดูแล จัดการบริหารและส่งเสริมวัดและพระธาตุเจดีย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

5.2.1 กลุ่มผู้รู้ จากภาครัฐและภาคชุมชน 20 รวม คน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์ ประกอบด้วย

- 1) ภาครัฐ ได้แก่ วัฒนธรรมอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี
- 2) ภาคชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น

5.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ราชการที่มีส่วนข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

5.2.3 กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน ประกอบ พ่อค้า แม่ค้า เจ้าของร้านค้า เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการแนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจ ใช้สำรวจพื้นที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ความน่าสนใจของเส้นทางสายพระธาตุ จากสภาพ

ที่พบเห็น แล้วบันทึกลงในแบบสำรวจ เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการภายในวัด

1.2 แบบสอบถาม กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ทราบความเป็นมา และเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสายพระธาตุทางวัฒนธรรม

1.3 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ทราบความเป็นมา เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการ และเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสายพระธาตุทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก ประกอบด้วย

2.1 การสำรวจเบื้องต้น เป็นการสำรวจพื้นที่ก่อนการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการกำหนดพื้นที่เพื่อให้การเก็บข้อมูลในขั้นต่อไปได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง

2.2 การสังเกต ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ดังนี้

1) การสังเกตแบบ ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม พร้อมกับสังเกต ซักถามข้อมูลที่ยังสงสัยและจดบันทึกอย่างเป็นระบบ

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนและการจัดการภายในวัด

2.3 การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง ดังนี้

1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ตามแนวทางประเด็นที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ และสามารถที่จะสัมภาษณ์เจาะลึกได้ทันทีเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ตามแนวทางประเด็นที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ และสามารถที่จะสัมภาษณ์เจาะลึกได้ทันที และมีแนวคิดถามที่สามารถสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกได้ไม่ได้เป็นคำถามที่ตายตัว

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยนำมาจำแนกข้อมูลแยกออกตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มาไม่สอดคล้องกันผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี จากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและถูกต้อง

4. การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ นำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์

ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยแบบเจาะจงในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอหนองเรือและอำเภอกระนวน ซึ่งเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีพระธาตุเจดีย์ที่สำคัญของจังหวัดขอนแก่นเชื่อมต่อไปในเส้นทางเดียวกัน ทำให้ง่ายต่อการเดินทางไปกราบสักการะและมีพระธาตุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงไปยังพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยเริ่มที่อำเภอเมืองขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 7 สถานที่ ซึ่งมีประวัติความเป็นมา ที่ตั้งและสภาพแวดล้อม รูปแบบและโครงสร้างของพระธาตุเจดีย์อันนำไปสู่เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสายพระธาตุจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปความเป็นมาขององค์พระธาตุทั้ง 7 แห่งประกอบด้วย

- 1) พระธาตุนครเดิม วัดธาตุ พระอารามหลวง
- 2) พระมหาธาตุราชมีชัยมาเฉลิมพระเกียรติวัดกลาง
- 3) พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน (เจดีย์ 9 ชั้น) วัดหนองแวง พระอารามหลวง
- 4) พระมหาเจดีย์ศรีไตรโลกธาตุ วัดทุ่งเศรษฐี
- 5) พระธาตุขามแก่น วัดเจติยภูมิ
- 6) พระธาตุตั้งคเจดีย์
- 7) วัดถ้ำผาแดงผานิมิต 7 อำเภอกระนวน

3.1 พระมหาเจดีย์ศรีวิจิตรการ วัดป่าจันทร์มณี (ภูกระแต) คือประวัติความเป็นมาและมูลเหตุของการสร้างพระธาตุ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็น

ที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและอัฐิธาตุของพระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้าตลอดจนอัฐิธาตุของเกจิอาจารย์ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ให้ผู้คนได้สักการะกราบไหว้ปรารณาปวารณาตนเข้าสู่พระนิพพานในอนาคตกาลเบื้องหน้า โดยพระธาตุที่เก่าแก่ที่สุดคือพระธาตุขามแก่นที่มีอายุมากกว่า 2000 ปีและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณจากกรมศิลปากรเข้ามาบูรณะและให้การดูแล ส่วนพระธาตุองค์อื่นที่สร้างขึ้นมาในยุคหลังก็ล้วนแล้วแต่มีจุดประสงค์เดียวกัน คือเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้และประกาศศาสนาเพื่อให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน ซึ่งในความเชื่อของคนไทยเชื่อว่าสิ่งที่เป็นบูชาและปรารณาเป็นอำนาจที่มองไม่เห็นห้วงความปลอดภัยและความผาสุกในชีวิตจึงทำการอ้อนวอนบูชา จึงเกิดเป็นความศรัทธามาจวบจนปัจจุบัน

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยววัดพระธาตุเจดีย์

ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันและปัญหาบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยววัดพระธาตุเจดีย์ สภาพการจัดการท่องเที่ยวของวัดที่อยู่ภายในตัวอำเภอเมืองขอนแก่นนั้น ส่วนมากคือขาดการบริหารจัดการที่ถูกต้องและโดยภาพรวมของทุกวัดคือไม่ได้มีการวางแผนร่วมกันทั้งด้านการท่องเที่ยวและการรองรับผู้เข้ามาเยี่ยมชม มีสภาพที่ใกล้เคียงกัน มีประสิทธิภพที่ยังไม่ถึงขีดจำกัดที่ควรจะเป็น สถานที่จอดรถไม่สามารถรองรับพุทธศาสนิกชนได้อย่างเพียงพอโดยต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบท ที่พักผ่อนต้องมีพอต่อผู้ใช้บริการ และการประชาสัมพันธ์เริ่มมีแพร่หลายและไม่ทั่วถึงในระดับประเทศ ส่วนวัดที่อยู่

ภายนอกอย่างวัดถ้ำผาแดงผานิมิต ถือเป็นวัดที่อยู่รอบนอกที่เป็นลักษณะทางกายภาพที่มีกายภาพห้อมล้อมวัดด้วยธรรมชาติประมาณ 100 ไร่และมีวัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างสมถะสงบเรียบร้อย ตามปฏิปทาของพระสายวัดป่า ยังไม่ใช่สถานที่เที่ยวแบบเต็ม จะมีเพียงแต่วัดป่าจันทร์มณี (ภูกระแต) ที่อยู่ห่างไกลทำให้นักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชนไปไม่ถึง ส่งผลให้การบริหารจัดการเป็นไปได้อย่างจำกัด

3. แนวทางการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเส้นทางสายพระธาตุจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางที่ได้จากการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ของผู้วิจัยเสนอแนวทาง ดังนี้

3.1 สร้างเส้นทางสายพระธาตุจังหวัดขอนแก่น โดยเริ่มต้นจากวัดทุ่งเศรษฐีไปสิ้นสุดที่วัดป่าจันทร์มณี (ภูกระแต) เป็นระยะทางรวมทั้งสิ้น 152 กิโลเมตร สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ให้แก่ชาวชุมชนและนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้มีการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ โบราณวัตถุ ปูชนียสถานไม่ทำลายให้เสื่อมสลายไปจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยรักษาความเป็นธรรมชาติให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน

3.2 สร้างความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำวันเกิดให้กับพระธาตุทั้ง 7 องค์ตามเส้นทางสายพระธาตุจังหวัดขอนแก่น โดยได้รับความเมตตาจากพระเกจิอาจารย์ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับตำราหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในจังหวัดขอนแก่นร่วมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดให้พระธาตุทั้ง 7 นั้นเป็นพระธาตุประจำวันเกิดอาศัย ความเชื่อโบราณและลักษณะการสร้างขององค์พระธาตุ

และพระประธานที่ประดิษฐานในพระธาตุมา กำหนดกำลังวัน ดังเช่น 7 พระธาตุประจำวัน เกิดในจังหวัดนครพนม ถือเป็นแม่แบบที่สำคัญ ในการนำมาประยุกต์ใช้กับพระธาตุในจังหวัด ขอนแก่นได้ ดังนี้ 1) พระธาตุขามแก่น วัดเจติยภูมิ เป็นพระธาตุประจำวันเกิดวันอาทิตย์ 2) พระ ธาตุนครเดิม วัดธาตุ พระอารามหลวง เป็นพระ ธาตุประจำวันเกิดวันจันทร์ 3) พระมหาธาตุราช มัชฌิมาเฉลิมพระเกียรติ วัดกลาง เป็นพระธาตุ ประจำวันเกิดวันอังคาร 4) พระมหาธาตุแก่น นครอนุสรณ์สาธุชน(เจดีย์ 9 ชั้น) วัดหนองแวง พระอารามหลวง เป็นพระธาตุประจำวันเกิดวันพุธ 5) พระมหาเจดีย์ศรีไตรโลกธาตุ วัดทุ่งเศรษฐี เป็นพระธาตุประจำวันเกิดวันพฤหัสบดี 6) พระ มหาเจดีย์ศรีวิจิตรการ วัดป่าจันทร์มณี (ภูกระแต) เป็นพระธาตุประจำวันเกิดวันศุกร์และ 7) พระ ธูตังคเจดีย์ วัดถ้ำผาแดงพานิมาต เป็นพระธาตุ ประจำวันเกิดวันเสาร์

3.3 สร้างความรู้ในการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางสายพระธาตุจังหวัด ขอนแก่น จัดให้มีการอบรมการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย ให้กับกรรมการบริหารวัด ให้มีความรู้เกี่ยวกับการ จัดทำแฟนเพจ Facebook เพื่อประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ความรู้ ประวัติความเป็นมาและกิจกรรม ต่าง ๆ ภายในวัดให้กับผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวได้ ติดตามและรับทราบความเคลื่อนไหวตลอดเวลา

3.4 สร้างประเพณีและพิธีกรรมเพื่อบังคับนักท่องเที่ยวก่อสร้างพิธีกรรมเพื่อนำเสนอความโดดเด่นของวัดและไม่ให้ขัดกับสำนักพระพุทธรูป ทางวัดสามารถนำฮิลบสองของชาวอีสานที่มีประเพณีพิธีกรรมปฏิบัติครบทั้ง 12 เดือน นำมาเป็นส่วนในการสร้างอัตลักษณ์ และเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชนเข้ามายังวัดได้

3.5 จัดการเดินทางสายพระธาตุ ในจังหวัดขอนแก่น โดยรถโดยสารประจำทางเส้นทางสายพระธาตุระยะทางราว 150 กิโลเมตร โดยอาจจะใช้เป็นรถรางพลังงานไฟฟ้าที่มีต้นแบบมาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น นำมาเดินรถเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชนที่ต้องการท่องเที่ยวและร่วมทำบุญสืบสานพระพุทธรูปทั้ง 7 พระธาตุภายใน 1 วัน โดยจัดให้มีการเดินรถต่อวัน 2 รอบคือ รอบเช้าและรอบบ่าย เป็นการสร้างรายได้ให้กับจังหวัดและรายได้เพื่อเข้าไปบริหารจัดการภายในวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 จัดให้มีการจำหน่ายสินค้าของชุมชนตลอดระยะทางราว 150 กิโลเมตรผ่านเส้นทางของหมู่บ้านหลายหมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น ถือว่าเป็นนิมิตหมายอันดีที่จะสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านตลอดเส้นทาง การเดินทางสักการะพระธาตุทั้ง 7 แห่งจัดให้ชาวบ้านได้นำสินค้าที่เกิดขึ้นจากการเกษตร จากฝีมือหัตถกรรมของชาวบ้าน มาตั้งขายบริเวณข้างทางและบริเวณโดยรอบวัดพระธาตุทั้ง 7 แห่ง เพื่อสร้างรายได้และการเข้าถึงให้กับชุมชนเกิดเป็นเงินหมุนเวียนและมีกำลังใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

สรุปผล

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลถึงมูลเหตุแห่งการสร้างเจดีย์ที่ถือเป็นสิ่งก่อสร้างที่ควรแก่การเคารพในทางพระพุทธรูปศาสนา ถูกสร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเมื่อพระสงฆ์สาวกเดินทางไปประกาศศาสนา

ดินแดนต่าง ๆ หากได้นำพระบรมสารีริกธาตุไป ด้วยเพื่อบรรจุในสถูปเจดีย์ที่ก่อไว้ เพื่อให้คนเคารพ บูชาเป็นหลักยึดเหนี่ยวของจิตใจ เป็นสิ่งสำคัญ ล้ำค่าเป็นของคู่บ้านคู่เมืองมาตั้งแต่ครั้งอดีต สังคม ไทย เป็นสังคมที่ประชาชนมีการนับถือพระพุทธรูป ศาสนามาเป็นเวลายาวนาน ประเพณีวัฒนธรรม ภาพรวมของทุกวัดคือไม่ได้มีการวางแผนทาง ร่วมกันทั้งด้านการท่องเที่ยวและการรองรับผู้เข้า มาเยี่ยมชมรม มีสภาพที่ใกล้เคียงกัน มีประสิทธิภาพ ที่ยังไม่ถึงขีดจำกัดที่ควรจะเป็น สถานที่จอดรถไม่ สามารถรองรับพุทธศาสนิกชนได้อย่างเพียงพอ โดยต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบท ที่นักท่องเที่ยว มีพอดต่อผู้ใช้บริการ และการประชาสัมพันธ์เริ่มมี แพร่หลายและไม่ทั่วถึงในระดับประเทศ

แนวทางการบริหารจัดการสถานที่ ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเส้นทางสายพระธาตุ จังหวัดขอนแก่น โดยนำจุดเด่นที่มีภายในวัดและ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีนำเสนอแล้วจัดให้เป็นรูป ธรรมเกิดขึ้น การให้ความรู้เกี่ยวกับการบูชาพระ ธาตุที่ถูกต้อง โดยการนำเสนอข้อมูลให้ครบถ้วน ทั้งการกำเนิดของพระธาตุแนวคิด จุดมุ่งหมายและ วิธีการบูชาพระธาตุ หากมีการผสมผสานความเชื่อ ดั้งเดิมกับพระพุทธรูปศาสนาควรให้ยึดพระธรรม คำสอนเป็นหลัก ไม่ควรไหลเลื่อนไปตามความเชื่อ ของท้องถิ่นอย่างเดียว แนวทางการแก้ไข ผลกระทบที่สำคัญอีกอย่าง คือ การบริหารจัดการ พระธาตุให้มีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการ พื้นที่ได้อย่างเหมาะสม มีการจัดภูมิทัศน์โดย รอบให้ร่มรื่น สะอาด สว่าง งดงาม มีการสร้าง พระธาตุให้เป็นศูนย์รวมน้ำใจและศรัทธาของคนใน ชุมชน ให้ความสำคัญกับความรู้มากกว่าความเชื่อ และให้ความสำคัญกับธรรมชาติควบคู่กับ อามิสบูชา มีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการบูชา พระธาตุที่ถูกต้อง

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการ เส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์จังหวัด ขอนแก่น จากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผล ถึงมูลเหตุแห่งการสร้างเจดีย์ที่ถือเป็นสิ่งก่อสร้าง ที่ควรแก่การเคารพในทางพระพุทธรูปศาสนา ถูก สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อพระ สงฆ์สาวกเดินทางไปประกาศศาสนาไปยังดินแดน ต่าง ๆ หากได้นำพระบรมสารีริกธาตุไปด้วยเพื่อ บรรจุในสถูปเจดีย์ที่ก่อไว้ เพื่อให้คนเคารพบูชา เป็นหลักยึดเหนี่ยวของจิตใจสอดคล้องกับ สมชาย อีร์ปภาโส (บุญเกลี้ยง), พระมหา (2546) ได้ศึกษา วิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุใน สังคมไทย” 13 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พุทธศาสนิกชน มีความเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุสูงยิ่ง และเชื่อมั่น ในอานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุที่ประดิษฐาน อยู่ในพระสถูปเจดีย์ ผู้มีพระบรมสารีริกธาตุไว้ ลักการบูชาจะมีความสุขความเจริญในชีวิต ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงพยายามปฏิบัติตนให้บริสุทธิ์ เพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุ เพราะเชื่อว่าพระบรม สารีริกธาตุเป็นสิ่งแทนองค์พระพุทธรูปเจ้า พระครู สังฆรักษ์ และคณะ (2562) ยังกล่าวว่าเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่ประดิษฐานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ของพระพุทธรูปเจ้า และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคิดความเชื่อ และความศรัทธาเลื่อมใสของชาวพุทธ

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาบริหาร จัดการสถานที่ท่องเที่ยววัดพระธาตุเจดีย์ถือว่า มีสภาพคล่องใน การบริหารจัดการเป็นไปใน แนวทางที่ถูกต้องคือมีประธานสงฆ์คือเจ้าอาวาส และมีกรรมการบริหารวัดที่เป็นคณะทำงาน

สอดคล้องกับกฤษฎีกา ฎวิลงษ์ (2559) ที่กล่าวถึงวิธีการบริหารจัดการท่องเที่ยวของโรงแรมธรรมชาติ วัตถุประสงค์ เป็นการบริหารจัดการโดยผู้นำทางศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และชาวชุมชน ในรูปแบบที่ปรึกษาโครงการ เป็นการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ มีลักษณะแบ่งงานเป็นแบบร่วมคิดร่วมทำ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เน้นหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยมีการจ้างชาวชุมชนมาเป็นอาสาสมัครในการดูแลความสะอาดของโรงแรมธรรมชาติ โดยสิ่งที่ทำให้การบังคับบัญชาสั่งการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชาวบ้านหรือผู้ถูกสั่งมีความเคารพรักและศรัทธา

3. แนวทางการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเส้นทางสายพระธาตุจังหวัดขอนแก่น โดยนำจุดเด่นที่มีภายในวัดและศิลปวัฒนธรรมประเพณีนำเสนอแล้วจัดให้เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นสอดคล้องพัชรี ลิทธิญา (2555) ที่ได้วิจัยการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากลวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการดึงดูดใจการท่องเที่ยววัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็นมรดกโลกเป็นแหล่งองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งด้านการแพทย์แผนไทย สถาปัตยกรรม พุทธศิลป์ วรรณศิลป์ ปรัชญา ประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบที่สุด แต่มีการใช้องค์ความรู้เฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และการนวดแผนไทยเท่านั้น ด้านการรองรับการท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้วันละ 5,000-10,000 คน

จากทั่วโลก ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีฝ่ายสงฆ์ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและมีคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกันเองภายในวัด รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากลของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามคือ มีเป้าประสงค์มุ่งพัฒนาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในระดับสากล

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการเส้นทางสายพระธาตุเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 แนวทางการสร้างความหมายและกำหนดพระธาตุทั้ง 7 แห่ง ตามเส้นทางสายพระธาตุให้เป็นพระธาตุประจำวันเกิดสามารถนำเอาไปใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมได้

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เส้นทางสายพระธาตุให้เป็นที่รู้จัก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประวัติและความเป็นมาของพระธาตุที่สำคัญในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มเติมเพื่อให้ได้มาซึ่งเส้นทางสายพระธาตุใหม่ที่มีความเชื่อมโยงกันทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ ถวิลวงษ์. (2559). *การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงแรมธรรมะ (temple stay) ของวัดกุฎีเกิดและชุมชนรอบวัด. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2544). *ก้าวสู่สหัสวรรษใหม่: จากบทเรียนการพัฒนา. กรุงเทพฯ.*
- ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ. (2559). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ. รายงานการวิจัย.*
- พระครูสังฆรักษ์แลคณะ. (2562). *สารมะหาชาติ: เจดีย์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. (2547). *พระพุทธศาสนากับวิทยาการโลกยุคใหม่. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระมหาสมชาย อธิปภาโส (บุญเกลี้ยง). (2546). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระอธิการสุพจน์ ศรีปัญญา (คุณวีโร). (2552). *การพัฒนาแบบจำลองโดยใช้พื้นที่วัดเพื่อสร้างกำไรทางการค้าด้วยกระบวนการทางศีลธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- พัชรี ลิณีฐญา. (2555). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากลวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- มณีวรรณ ผิวนิ่ม. (2546). *การพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ. รายงานการวิจัย.*
- ศราวุธ ดรณวัติ. (2544). *ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สุด ศรีสมวงศ์. (2519). *ตำนานมูลศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์.*
- สุนิสา ฐานพรอนันต์. (2540). *ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสที่มีต่อการส่งเสริมให้วัดพุทธศาสนาในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์.*
- เสนอ นิลเดช. (2543). *สถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).*